

ня питання іпотеки землі); впровадження механізмів економічного стимулювання землекористувачів до підвищення родючості ґрунтів і поліпшення їх екологічного стану [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. А.Є. Данкевич Ефективність використання орендованих земель у сільськогосподарських підприємствах // Економіка АПК. – 2003. – № 12. – С. 36-39.
2. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Черкащини. Стат. збірник – Черкаси, 2003. – 63с.
3. Черкаська область в 2002 році. Статистичний щорічник – 2003. – С. 100-105.

УДК 631.164.23:631.115.8

ШЛЯХИ ІНВЕСТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОСЕРВІСНИХ КООПЕРАТИВІВ

В.В. Гелевер, аспірант

Одеський державний аграрний університет

Демократизація виробничих відносин та розбудова економіки України принесли сільськогосподарським виробникам не лише нові стимули, але й нові проблеми. Держава практично залишила аграрним підприємствам виконання тих функцій, які не є державними у країнах з цивілізованою ринковою економікою, таких як заготівля, збут і переробка сільськогосподарської продукції, забезпечення виробників матеріально-технічними засобами, надання технологічних і технічних послуг тощо.

В цих умовах, діючи як відокремлені ринкові суб'єкти, сільськогосподарські товаровиробники трималися певний час за рахунок недосконалості ринку, але цей шлях не мав реальної перспективи, оскільки ринок став насиченим, зросла конкуренція, внаслідок чого вони стали нездатними одночасно приділяти достатньо уваги веденню ефективного виробництва і здійсненню вигідних комерційних операцій.

Зміни, що відбулися в організації управління сільським господарством на макроекономічному рівні, докорінне реформування від-

носин власності, виникнення великої кількості незалежних суб'єктів ринку та інші, дали поштовх розвитку різних форм господарювання, зокрема, кооперації.

Однією з суттєвих проблем, що постає перед кооперативами та іншими суб'єктами господарської діяльності є залучення інвестицій у сільськогосподарське виробництво. Проте, слід відмітити той факт, що в цьому плані кооперативи значно поступаються, наприклад, акціонерному бізнесу, тому що їх внутрішні джерела мають занадто обмежені можливості. І тому сьгоднішні кооперативи з метою залучення додаткових коштів все частіше змушені звертатися до зовнішніх джерел залучення інвестицій. Ще до пошуку необхідних інвестицій перед керівництвом кооперативу постає дилема: здійснювати подальший тиск на рядових членів кооперативу стосовно активізації їх інвестиційної діяльності чи знайти необхідні кошти поза власним кооперативом. Але в будь-якому випадку кооператив змушений відійти від кооперативних принципів, оскільки додаткові інвестиції клієнтів-власників порушують пропорційність їх частки пайового капіталу обсягам участі у господарській діяльності кооперативу, а залучення до пайового капіталу коштів осіб і установ, що не користуються послугами підприємства, приводить до послаблення фінансової незалежності кооперативу [1].

З метою заохочення інвестиційної діяльності своїх членів та інших можливих вкладників капіталу можна застосувати такий фінансовий інструмент як випуск простих і привілейованих акцій. При чому, прості акції є свідомством власності на частину капіталу, які не передбачають нарахування фіксованих дивідендів. Також вони не можуть обмінюватися або продаватися на фондовому ринку, лише сам кооператив може викупити свої прості акції або організувати їх перепродаж між своїми членами. Випуск простих акцій в кооперативах — обмежений, що пов'язано з можливістю їх контролювання лише клієнтами-власниками — виробниками сільськогосподарської продукції.

Члени кооперативу також можуть купувати додаткові акції для поповнення своїх паїв і на цій основі збільшувати свою участь у господарській діяльності кооперативу, здійснюючи тим самим реінвестування.

Привілейовані акції пов'язані із значно нижчим ступенем ризику щодо вкладеного капіталу, оскільки передбачають виплату встановлених (гарантованих) дивідендів. Однак володіння такими акціями не дає права голосу у прийнятті управлінських рішень, і роль їх власників обмежується виключно інвестиційною діяльністю, хоча кошти на їх придбання, як і для простих акцій, можуть надходити від участі у господарській діяльності кооперативу. Члени кооперативу можуть придбати ці акції в процесі користування послугами даної організації. Право володіння ними немає таких обмежень, як у випадку із простими акціями.

Слід зауважити, що випуск акцій не є обов'язковим для кооперативів, і багато з них будують свої фінансові відносини, зокрема вирішують проблему залучення інвестицій, не застосовуючи акцій. Існує можливість фінансування кооперативної діяльності через позичкові кошти.

Характерною особливістю позичкових коштів є те, що їх надають під певний відсоток і передбачають конкретну дату їх повернення та інші можливі умови. Кооперативам надаються короткострокові і довгострокові позики. Функції короткострокових позик полягають в забезпеченні кооперативного підприємства оборотними коштами, наданні можливостей авансування продукції, що реалізується через кооператив та ін [2-3].

Довгострокові ж позики, як правило, кооперативи використовують для поповнення основного капіталу.

Цікавою, на нашу думку, є залучення прямих інвестицій від членів кооперативу у вигляді членських позик, суть якої полягає в тому, що клієнт-власник вкладає додаткові кошти в розвиток свого кооперативу на чітко встановлений період під певні відсотки. Її принципова відмінність від інших джерел поповнення капіталу підприємства — інвестиції є систематичними і обов'язковими для всіх, тоді як членська позика має переважно добровільний і вибірковий характер.

Таким чином, проблема залучення інвестицій змушує кооперативи частіше звертатися до джерел фінансування, не пов'язаних з членством в кооперативі. Кооперативи вільні у виборі потенційних кредиторів, проте на нашу думку, надійнішими фінансовими партнерами є кредитні спілки та кооперативні банки.

Унікальність кооперативних банків полягає в тому, що вони засновані на кооперативній ідеї, тобто власниками є ті, хто користується їх послугами.

Завдання кооперативних банків полягає у наданні кредитів та інших банківських послуг клієнтам, які одночасно є власниками цих установ.

Призначення кредитних спілок полягає у залученні коштів шляхом розміщення депозитів та відкриття різноманітних рахунків для своїх членів. Проте між кредитними спілками та банками існує певна відмінність. Вона, на нашу думку, полягає у тому, що кредитні спілки є формою самозабезпечення підприємців фінансовими послугами на основі кооперації; вони є відкритими організаціями, постійне зростання є основою їх успіху; одночасно вони є громадськими організаціями, орієнтованими на суспільні потреби.

Безумовно, кредитні спілки мають обмежені можливості в інвестуванні сільськогосподарських кооперативів порівняно з кооперативними та комерційними банками. Проте використання саме цих джерел у сукупності, на нашу думку, найбільш ефективно з точки зору комбінування в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності. Послугами кредитних спілок користуються тоді, коли звернутися до банків немає можливості, або коли умови банків неприйнятні для сільськогосподарських кооперативів.

Таким чином, фінансова сфера є виключно важливою для становлення і розвитку сільськогосподарських кооперативів. Проте специфічна проблема кооперативів полягає в тому, що, звертаючись до зовнішніх джерел фінансування, вони знову змушені дещо відходити від кооперативних принципів. Ця проблема певним чином вирішується, якщо сільськогосподарські кооперативи є клієнтами-власниками кооперативних банків. Але утворення банківських установ на кооперативних засадах є результатом тривалого еволюційного процесу розвитку кооперації в кредитній сфері, який починається з формування простіших фінансових кооперативів — кредитних спілок. Отже, поєднання кредитної та сільськогосподарської кооперації є доцільним та перспективним напрямом подальшого розвитку кооперативного руху.

Але формування та організація діяльності кооперативів, залучення інвестицій практично неможливе за умов недосконалого законодавства, яке не відповідає вимогам сучасної ринкової економіки.

Формування законодавства про сільськогосподарську кооперацію почалося після того, як на початку червня 1993 року газета “Наш час” опублікувала проект міжнародного закону “Про кооперативи”. Великий вклад у розробку закону “Про сільськогосподарську кооперацію”, який було прийнято у липні 1997 року, внесли В. І. Семчук, В. В. Зіновчук та ін. Сьогодні в Україні прийнято два кооперативних закони (“Про сільськогосподарську кооперацію” та “Про споживчу кооперацію”), чекає свого розгляду у Верховній Раді законопроект “Про кредитні спілки”.

Результатами досліджень є розробка пропозицій щодо визначення шляхів інвестування діяльності агросервісних кооперативів, а саме:

- поєднання кредитної та сільськогосподарської кооперації;
- залучення інвестицій через систему кооперативних банків та кредитних спілок, комбінування даних джерел фінансування.

Але вирішення проблеми залучення інвестицій на даному етапі розвитку економіки України неможливе без безпосередньої участі держави. Важливим є здійснення підтримки з боку Уряду щодо забезпечення ефективності дії організаційно-економічного механізму реалізації державних програм в даній сфері. Відродження і розвиток кооперативних підприємств в Україні має багато інших аспектів: соціальний, психологічний, юридичний і, безумовно, політичний. Вирішення цієї проблеми хоча вимагає багато часу, напруженої роботи, проте є реальним і багатообіцяючим. Робота щодо вдосконалення законодавства про сільськогосподарську кооперацію повинна відбуватися під загальним гаслом відродження демократичного характеру цієї важливої суспільної інституції. Урахування при цьому міжнародних кооперативних принципів, світового досвіду є запорукою цілеспрямованого і послідовного входження України до міжнародного кооперативного руху та передумовою інтеграції нашої держави у світову систему господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97 – ВР //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1997. – № 39. – 261с.
2. Блок Р., Гончаренко В. В. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. (За ред. М.Й.Маліка, Р.Блока) – К., 2001. – 288с.
3. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції (За ред. П.Т.Саблука) – К., 2000. – 556с.

УДК 631.162

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА КОРДОНОМ

*І.В.Охріменко, кандидат економічних наук
Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки”,
м.Київ*

За останнє десятиріччя планово-економічна робота в сільськогосподарських підприємствах України дуже послабилася. Серед причин, які до цього призвели, нерідко називають відсутність такої роботи в найбільш розвинених країнах, ставлячи під сумнів її доцільність та необхідність і в Україні. Подібні твердження не відповідають дійсності, оскільки термін “планово-економічна робота” і не набув широкого використання за кордоном, планування та аналіз є обов’язковими елементами управління будь-яким підприємством, знаходячи своє відображення в різних формах обліку.

Основною формою, яка відповідає завданням планово-економічної роботи в більшості розвинених країн є стратегічний облік. В основі його функціональної характеристики лежить теорія, що базується на ключових елементах діяльності підприємства — теорія “чотирьох С” (commitment, control, cost, capability (англ.) — зобов’язання, контроль, витрати, потенціал).

Залежно від завдань, які ставляться перед менеджером підприємства, в складі стратегічного обліку виділяють управлінський, фінансовий та виробничий облік. Ці форми дуже пов’язані між собою і на невеликих підприємствах можуть бути взаємозамінними.